

առաջ կ'երթար խոտոր ճամբաներ բռնելով, որպէս զի հովիւը չկարենայ իր հետքերուն ետեւէն գտնալ զինքը. բայց հովիւը ամենեւին աչքէն չի փախցնելով այծը, անդադար կը դիտէր և տեսաւ որ վերջապէս թփերու մէջ մտաւ. և զնաց տղուն քով, ստինքը բերանը դրաւ որ ծծէ, և այնպէս կեցաւ ինչուան որ տղան կշտացաւ. ետքը խանդակաթ մօր մը պէս, մերթ ձայներ հանելով՝ բոլորտիքը կը պտրտէր, և մերթ լլկելով կարծես թէ կը զբաղեցընէր զտղան: Լամոն մեծաւ զարմացմամբ մտաւ պզտիկ անտառին մէջ ու տեսաւ որ պզտիկ մանչ տղայ մ'էր, այնպէս փափկիկ, կայտառ ու գեղեցիկ, որ կարծես թէ այն խոտերուն մէջ բուսած սիրուն ծաղիկ մըն էր. տեսաւ որ լաթերը կոկիկ ու զարդարուն բաներ էին. վրան չուխայէ ըզգեստ մը կար, վիզը ոսկի օղ մը և մէկ կշտէն ալ պզտիկ փղոսկրէ դաշնակ մը կախած. այս բաներս տեսնալով՝ միտքը դրաւ թէ անշուշտ աղնուականի մը զաւակ է. բայց խելքը չէր հասներ թէ

ինչպէս աղնուականի մը տղայ այսպիսի խեղճութեան վիճակի մէջ ձգուած ըլլայ:

Լամոն առջի բերանը մտածեց որ վրայի զգեստը ու զարդերը առնու ու տղան հոն ձգէ. բայց ամաչելով՝ որ այծը իրմէ աւելի մարդասէր պիտի գտնուի, սպասեց որ գիշերը վրայ հասնի և այն ատեն տղան իր զգեստովը, զարդերովը և այծն ալ միատեղ առաւ տալաւ իր Միրտալէ կնոջը: Միրտալէ տեսնալով զարմացաւ մնաց. և ետքը ինքն իրենը գալով, ինչ, այծերն ալ տղայ կը ծնանին եղեր, ըսաւ. ան ատեն Լամոն ամեն բան տեղն 'ի տեղ պատմեց անոր և թէ ինչպէս այծը կը խնամէր զտղան. և առ գթոյն չիկրցաւ տղան հոն թողուլ որ մեռնի: Վերջապէս այր և կին մէջերնին որոշեցին որ զգեստը և զարդերը ծածուկ պահեն ու իրենց որդեգիր ընեն. և այծուն վրայ ալ մասնաւոր խնամք ունենան և տղուն անունն ալ հովնական անուամբ Դափնի դրին, որպէս զի անծանօթ մնայ:

Ա Մ Ա Ն Ո Ր

Որպէս ի նշոյլ արփիասկիզբն այգուն աստեղ,
Ծաղիկ հովտին, տունկ ամենայն դալարագեղ,
Ըզգիշերոյ մերկեալ ըզսուգ, զըստուեր մըթին,
Լուսակարկաջ առաւօտեն ի յերփն յերփին.
Բնութեան հանգէտ եւ տիեզերք ահաւանիկ
Զուարթ առնուն փայլ, զի նոր կենաց քաղցր աւետիք
Առ քո գալուստ, ո՛վ ամանոր, ծնունդ յաւերժից՝
Սլացեալ թեթեւ գայ յերկնից,
Աշտարակաց ի ծայրից:

Ի քաղցրալուր ձայն աւետեացդ, ո՛վ ամանոր,
Որ ընդ երկիր ողբանըւագ գանգէր յառաջ,
Ըզգրաւ գութեալ հընոյ ամին արդ անցաւոր
Համբառնամք զաչս՝ հատեալ զմահու մըրմունջ նըւաղ,

Եւ անձկայրեաց առ քեզ որ դաս կարդամք ողջոյն .
Ե՛կ , կենսաձիր բաշխիւք երկնից , ըզչիթ ցօղոյն
կաթել ի սիրտ , յայտ տըմոյն
Յարեւախարչ ծիլս հանգոյն :

Ի ծաւալել կենդանարար շընչոյդ ի մեզ ,
Տըխրատեսիլ թառամութիւնք մեր տօթակէզ
Որք առ հետովք անցեալ տարւոյ կացին աստէն ,
Դալարասցին սաղարթաճեմ պըճնիւք անդրէն ,
Նորոյ կենաց առաւօտուն արբեալ ցօղով .
Մի եւս հարաւ եւ ձիւնաբեր շնչեսցէ հով ,
Այլ ետ ընդ ետ ծիծաղախիտ ծիլն ի ծըղին ,
Անոյշ ծաղիկն ի ծաղկին ,
Բըղխեսցէ վարդն ի վարդին :

Այլ ո՛հ , քանիցս ապերժանիկ բնութիւնս այս հէք
Յափըշտակեալ քողածածուկ ընդ սին պատրանս ,
Անդ ի դրախտին մուտս յերջանիկ անկաւ բեկ բեկ
Ուր անթառամ թըւէր դիտել ծաղկունս գունեանս ,
Ջանազանեալ կապոյտ կանաչ սպիտակափառ ,
Ջդեղին , մեղոյշ ըզծերունին շողշող ի վառ .
Եւ ոչ մատեան ի կարկառ
Ջեռք փունջ կապել բերկրարար :

Այսպէս յաւէտ հինու զանկուած իւր յոյս ընթեր .
Ըզգեցուցեալ ըզվարդենին զարնանաբեր
Գիրգ սաղարթուք , թերթիւք ծաղկանց ոսկետիպար ,
Այլ առ նորք յեռու եւ զփուշըն խայթահար :
Ջիւրդ չըքնաղ ի տեսանել թուփն այն կանաչ
Յափն առուակին յակճիւ հեղիկ ջուրցն ի կարկաջ ,
Այլ ո՛հ եւ անդ լուռ նենգէ յոյս յիժ թիւնաւոր .
Սէր դիւրախաբ վիրաւոր
Դառնայ ի յետս ակընկոր :

Բայց դու եկ օն , եկ ամանոր լուսափետուր
Եւ հաշտարար կացցես հրեշտակ ընդ սէր եւ յոյս
Լուծեալ զպատիր զոստայն նենգիչ , զմանկ թաքթաքուր .
Ի գնացս ոտիցդ , ի շող ական քո նորալոյս

Բաստ յարագուարճ յաղթ ձիթենւոյն ի հովանիս
վարսապեղեալ ընձիւղեսցի առ խինդ երկրիս
Ի՛ այգորեւեաց քոյ զարդիս
Ի դէմս յաւէտ ժըմտեսցիս :

Հ . Ա . Ե .

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՑԵՂԻ

Սիպերիոյ բնակչաց նկարագիրը .

Սիպերիոյ անհուն տարածութիւնը (4,330,000 մղոն □) այսինքն կրկին եւրոպայի չափ, հազիւ 9,000,000 ժողովուրդ կը սնուցանէ հիմայ, իր ամենէն ծաղկեալ ժամանակը : Զունի պատմական յիշատակներ, չունի նաև բուսական ճոխութիւն . բայց հանքաբանը կրնայ լերանց վիհերը և երկրին խորերը իջնելով և մետաղաց տեսակները համբելով զուարճանալ . նոյնպէս կենդանաբանն ալ օտար երկրի կենդանեաց կմալքները հողոյ տակէն հանելով և անոնց վրայ նորանոր խորհրդածութիւններ ընելով, գիտութեան առանձին ճիւղ մը լուսաւորել . իսկ ով որ հետաքնին է քննելու և ճանչնալու իրեն նմանները, կրնայ քննել և թերևս քննելէն ետքը հառաչանք մ'ալ արձրել քննածներուն վրայ :

Սիպերիոյ բնակիչը կազմուցներն են խազախք, Ռուսք, և ուրիշ եւրոպացի գաղթականք . դարձեալ թաթարք, Մոլդոք և ասոնց խառնուրդէն առաջ եկածները : Քաղաքաց և բոլոր զինուորական կայանից մէջ առջի երեքը միայն կը բնակին որոնց մէկ մասը երկրին տիրող զինուորաց սերունդ է, մէկալ մասն ալ յանցանաց համար հոն յաքսոր դատապարտուածք . ասոնց հետ խառնուած են յետոյ ուրիշ բաղդախնդիրներ, փախստականք, և տարաբաղդ վաճառականք, ամենքն ալ ապագանին չինելու յուսով : Արդեօք տեղը երջանկա-

ցուցեր է զասոնք, չեմ գիտեր, բայց վրանին կոշտութիւն և վայրենութիւն մը կ'երևայ . թէպէտև ասպնջականութիւնն և զուարթ բնութիւնն աչքի զարկած է և ամեն ճանապարհորդներէ պատմուած : Բայց այս աղօտ քաղաքականութիւնն ալ չէր ունենար Սիպերիա, զոր ունի հիմայ, եթէ Մեծն Պետրոս Շուետաց յաղթելէն ետքը անոնցմէ բազմութեամբ ի Սիպերիայ չանցրնէր, որոնք իրենց երկրին սովորոյթները և արհեստները մէկտեղ հոն փոխադրեցին . այս ալ գիտելու արժանի է, որ մինչդեռ Մեծն Պետրոս զՇուետս հոն կ'աքսորէր՝ իբրև չարաչար և սարսափելի պատիժ, այս գեղեցիկ արգասիքն ծագեցաւ : Առաջին դպրոցը հաստատեցին ի Դոպոլք 1713ին և առաջին դասախօսութիւններն եղան գերմաներէնի, լատիներէնի, գաղղիարէնի, աշխարհագրութեան, թուաբանութեան և նկարչութեան : 1801ին գաղղիական, ռուս և գերմանական մատենագրութեան ճաշակն առնողներ կային . թէատրոններն ալ բացուած, խաղերն ալ սկսեր էին հանդիսանալ . նըշան Սիպերիացւոց մտաց և սրտի նորոգ կրթութեանը . բայց ասոնցմէ ետքը կենաց զիւրութիւնները և տեսակ տեսակ շռայլութիւններն յաջորդելն շուտ եղաւ . ափսոս որ այս գեղեցիկ աշխատանաց արդիւնքն քաղաքները միայն կրցան վայելել, և գեղերը ցանած ցը-